

Delavsko-kmetijski list.

Izhaja vsak četrtek. — Naročnina: mesečno 6 Din, četrletno 15 Din.
Uredništvo in Upravništvo: V Ljubljani, Aleksandrova cesta št. 9/II.

Leto I

LJUBLJANA, 4. septembra 1924.

Stev. 3.

Vlada, ki nima časa za delavska vprašanja.

Nezaplenjeni beograjski „Okovani Radnik“ piše v svoji številki z dne 24. avgusta: „Pašičeva vlada je nastala po nasilnih volitvah, okrepila jo je pozneje skupina Svetozara Pribičevića, tega največjega sovražnika delavskega razreda, in ta Pašič-Pribičevićeva vlada se je proti svojemu koncu vedno bolj pogrezala v reakcijo in nasilje. Njena parola je bila: s silo, pa makar s krvjo udušiti vsak boj delavskega razreda in tlačanih narodov, samo da bi se zagotovila oblast eni klikki, ki nima opore v ljudskih množicah in ki hoče najbrezobzirnejše izkoriščati in odirati delovno ljudstvo mest in vasi ter utrditi nadvlado srbske buržuazije. Da bi čim bolj zagotovila izvršitev svojega nasilnega načrta, je bivša vlada Pašič-Pribičevića najprej udarila po organiziranem gibanju revolucionarnega proletariata; 12. julija t. l. je zabranila vsako svobodno delovanje Neodvisni Delavski Stranki, neodvisnim strokovnim organizacijam in zvezi delavske mladine. Bivša vlada je iznova napovedala Obznanjeno delavskemu razredu in njegovi stranki potem enega zaupnega odloka.

Na podlagi te zaupne vladne odredbe so prišli policijski organi v prostore centralnega odbora Neodvisne Delavske Stranke, v vse strankine, strokovne in mladinske organizacije v vsej državi, kot tudi v privatna stanovanja poedinih članov stranke in strokovnih organizacij in brez vsakega odloka vršili preiskave, odnašali premoženje ter zaprli vse organizacije kot tudi na stotine članov delavskega gibanja; strankin tisk so udušili in shode prepovedali.

Centralni odbor Neodvisne Delavske Stranke še do danes ne ve, na podlagi katerega zakona in radi česa je prepovedana NDSJ! njemu se ni še nič sporočilo o tem, da bi se mogel proti sklepu pritožiti na sodišče. Minulo je že 42 dni, a doslej centralni

odbor NDSJ še ni klican na odgovor. To postopanje bivše vlade ne predstavlja samo ordinarno kršenje cele vrste zakonov, katere je bivša vlada tako pogosto in brezobzirno teptala, ampak predstavlja tudi najdrznejše nasilje. Tako more nastopiti samo ena lopovska klika, ki se opira na bajonete in ki misli, da more z bajoneti večno uganjati nasilja...

... Ali naenkrat je ta vlada terorja padla in prišla je vlada opozicijskega bloka, sedanja vlada Ljube Davidoviča, ki jo podpirata tudi dve kmetijski stranki: Hrvatska republikanska seljačka stranka (HRSS) in zemljoradniška stranka. Nova vlada je po vsem svetu oznanila, da je prišla na krmilo ne zato, da se poslužuje sredstev reakcije, nasilja, krvoprelitja in korupcije, temveč da so njene parole: zakonitost, najpopolnejša svoboda za vse, demokracija, toleranca in mir med narodi.

Delavski razred, kateremu je bila prepovedana njegova stranka, je po taki vladini izjavi upravičeno pričakoval, da bo vlada takoj prešla z besed na dejanja: in to še toliko prej, ker to vlado podpirata HRSS in zemljoradniška stranka, torej stranki, ki pripovedujeta, da štiti koristi in pravice zatiranih in izkoriščanih kmetov, in kateri sta tudi pod bivšo vlado čutili udarce reakcije in nasilja.

A kaj dela v resnici nova vlada? Centralni odbor NDSJ se je dvakrat pismeno obrnil na novo vlado z zahtevo, da razveljavi nasilni akt bivše vlade in da oznaní, da Neodvisna Delavska Stranka še nadalje obstoja, ker ni nobenega stvarnega materiala, na podlagi katerega bi mogla biti stranka zabranjena. Ali do danes vlada tega ni hotela storiti, ampak ostaja pri nasilju bivše vlade. Ko je centralni odbor pred nekaj dnevi ponovno zahteval, da se razveljavi nasilni akt bivše vlade, je sedanja vlada odgovorila, da nima časa, da se peča s tem vprašanjem, ker ima druge nujnejše posle!

Nasprotujoč zakonu in na nasilen način se prepove ena stranka, vrši se

zaplomba njenega premoženja, dela se ji ogromno materialno škodo; ves razred se stavi izven zakona, uničijo se najosnovnejše pravice državljanov: pravico zbiranja, zborovanja in dogovorov, svobodo tiska, na stotine delavcev se preganja in zapira — in vlada odgovarja, da nima časa pečati se s temi vprašanji, ker mora prej zadovoljiti zahtevam in interesom poedinih vladinih pristašev in ker mora prej razmestiti in povečati število policijskih organov!... In tako postopa proti delavskemu razredu ena vlada, v kateri sedé in katero podpirajo stranke, ki so se izjavile proti zakonu o zaščiti države in katerih prvaki so prej postali hripavi v govorjenju proti terorju bivše vlade! Vlada eno govori, a drugo dela; ona gre po poti bivše vlade.

Za tako dosedanje držanje vlade napram Neodvisni Delavski Stranki in drugim delavskim organizacijam mi vlado najostreje obsojamo. Ali za tako postopanje vlade napram delavskemu gibanju delamo mi v prvi vrsti odgovorne: Hrvatsko republikansko seljačko in zemljoradniško stranko, zlasti prvo, ker bi brez njene podpore ne bilo te vlade. Kajti ta stranka menda ne podpira vlade zato, da se nadaljuje metode Pašič-Pribičevićeve vlade, ta stranka menda ne podpira vlade samo radi hrvatskega vprašanja?

Niti vladi, niti njenim pomagačem ne bomo dovolili niti za trenotek, da igrajo lažno vlogo. Proletariat ne bo molče prešel preko tega na škodo svojih interesov.

Nato pravi „Okovani Radnik“: „Bivša vlada s svojim nasiljem ni niti zmotila, niti uplašila revolucionarnega proletariata; in tega tudi ta vlada ne more storiti. Na nasilje bivše vlade je odgovoril proletariat: *Ne velja!*, a to pomeni: *V boj!* In to povemo tudi novi vladi.“

Mi dodajemo k tem vrstam „Okovanega Radnika“ samo še to-le: V Sloveniji ima delavec in revni kmet še zlasti toliko energije in moči v sebi, da bo stresel s svojih ramen vsako

Zahtevamo takojšnjo otvoritev vseh delavskih organizacij in njihovo svobodno delovanje.

Zahtevamo popolno amnestijo za vse politične krivce, osumljence in preganjane!

tiranstvo. Ni ga uplašil niti fašistovski teror, ki se je začel s 1. junijem, niti se ne bo dal terorizirati po klerikalcih, ki hočejo nasuti proletariatu peska v oči z visoko donečimi frazami o ljudstvu, demokraciji in pravici! Klerikalci, ne igrajte se z delovnim ljudstvom, da ne bo ono z vami zaigralo!

Darujte za zaprte sodruge in njih družine!

Klerikalna nesramnost.

„Slovenec“ ze dne 27. avgusta napisal sledeče.

„Kako dolgo še? Na deželnem sodišču sede še vedno v preiskavi komunisti, ki jih je bila oblašt zaprla še pod prejšnjo vlado. Ker res ne vemo, kaj naj bi bili ti ljudje zakrivil, se čudimo, zakaj se preiskava proti tem ljudem tako dolgo vleče. V Ameriki je navada, da morajo vsakega človeka tekom 24 ur izpustiti, če mu ne morejo nič dokazati. Mi sicer ne živimo v Ameriki, mislimo pa, da bi bilo državno pravdnštvo celo preiskavo že desetkrat lahko končalo. Notorično dejstvo je, da so se vse te aretacije izvršile na povelje bivšega režima oziroma po direktni naredbi bivšega pravosodnega ministra Wildera, ki je izvršujoč navodila Pašiča in Pribičevića uprizoril veliko gonjo zoper vse elemente, ki so režimu samovolje in nasilja bili na potu. Namen te akcije je bil, prepričati merodajne faktorje, da v Jugoslaviji res obstoja velika nevarnost za državo in da sta zato Pašič in Pribičević kot čuvarja države potrebna. Zato so se zapirali ljudje brez vsake konkretizirane obtožbe, na podlagi nekkih „črnih spisov“ in ovadb Orjune. Zdaj, ko imamo vlado pravice in zakona, bi g. državni pravdnik lahko zadevo končal, da ne bodo ljudje po nedolžnem sedeli, njihove žene in otroci pa, oropani svojih rednikov, stradali in trpeli.“

Klerikalci sedé ravno v današnji „pravični“ vladi. Kakor se je na ko-

M. Barthel.

Pepel.

Po nebu so plavali ognjeni oblaki. V tovarniških oknih je gorelo solnce. Mogočna delavnica je blestela v poslednji luči. Železno ogrodje napol gotove strojarnice je gledalo v čudoviti jasnosti proti nebu. Skozi črne jeklene šine je tekla luč kot svetlikajoča se voda.

Jona se je sprehljal s svojo ljubljanko v žarečem večeru. Prišla sta iz tovarne in šla sedaj na polje, nasproti črnim gozdovom. Ob zadnjem tovarniškem zidu so ležale sive, umazane sipine, po katerih so iskali otroci in žene kovinaste odpadke in koščke premoga. Jona je obstal in gledal ta sklonjena bitja. Deklica mu je dejala: „Pojdi no, vedno obstaneš pri teh kupih pepela, gotovo je tu skrita ena zgodba.“

Jona je prikimal. „Pripoveduj,“ je prosilo dekle. Jona je pripovedoval:

„Tudi jaz sem kot otrok hodil na pepel. Iskali smo stekla, železa, kosti, kovinastih odpadkov, kar smo potem prodajali. Če smo bili lačni, smo preiskali tudi odpadke v bližnji vrtnariji ali pa smo po umetnem prepiru vrgli čepice v

šolsko drevesnico, v kateri je rastle čudovito sadje.

Vsako soboto so pripeljali iz kolodvorske kovačnice žlindro, ki smo jo potem preiskavali, kot bi iskali skritih zakladov. Često tudi v šolo nisem šel radi tega. Nebeški občutek, ti rečem, če moreš sam razpolagati s tem kupom pepela. Moreš mirno počivati — svinca ti ne uide, baker čaka nate — nihče drug ne preži na tvoj plen — počutil sem se kot zlatokop, ki je premagal vse ovire in dobil zaželeno.

Seveda se je izvedelo, zakaj me ni bilo v šolo. Velika preiskava. Učitelj je besnel: „Tako, tako, na pepel hodiš, ko se drugi učijo, po nesnagi brskaš — seveda, to mora biti posebna zabava. In še rok nimaš umitih.“

Da, roke so bile še umazane. „Vstani“, je zopet pričel učitelj, „vstani ti smrkavec!“ in me je pokazal drugim tovarišem, ki so imeli čiste roke, ki niso bili prisiljeni radi bede hoditi na pepel.

Roke so bile in so ostale umazane, učitelj je bil brez srca, ob sobotah smo brskali delavski otroci z železnim srcem po pepelu in našli železa, svinca, medí, včasih tudi kos bakra, bili smo ljubosumni drug na drugega, sovražili smo se strastno

in zagrizeno, kakor se morejo sovražiti le otroci, in neko soboto smo se stepli za kosa svinca...“

„In potem,“ je vprašalo dekle.

„Potem? O, potem sem zrastle, prišel v tovarne in zopet šel. Ali najsmehnejše je bilo v tovarni blagajni.“

Dekle se je zasmejalo. „Ti si delal blagajne? Prave blagajne?“

„Da, prave blagajne! Prav za prav ni bila to nikaka tovarna, temveč samo mala delavnica na dvorišču, prava podrtija, stiskalnica vajencev z enim pomočnikom in sedmimi vajenci. Jaz sem bil tam edini neizučeni delavec, imel sem šestnajst let in sem zaslužil 60 feningov na uro. Tudi neki star papa je bil tu, fabrikantov tast, star zgrbljen možiček, ki je vedno tekal okrog v stari spalni obleki in lakiral gotove blagajne. Sedem vajencev in en pomočnik.

Fabrikantu je dobro šlo, sprehljal se je po svoji mali tovarni, psoval in pretepjal suhe vajence ter se prepiral s starim možičkom, ki se je potem strupeno drl. Stroji so bili prastari, na pogon na noge narejeni. Kadar smo vrtali težke ploče, je ploča često izdrsnila iz rok in jih krvavo urezala. Često so se svedri polomili. Te smo seveda morali plačati iz svojega

bornega žepa. Najslabše pa je bilo, ko smo polnili blagajne s pepelom. Najprej smo zvelikli železna blagajniška okostja na dvorišče. To smo morali delati vajenci in jaz — vsi še napol otroci. E seveda, otroško delo se rentira!

Lepo, potem smo privlekli iz kleti težke vreče pepela in delo se je pričelo. Skoro smo stali v oblakih pepelnega prahu, bili smo kot mali, namazani hudički, od katerih je tekal znoj v potokih. V tistih nosovih in ustih nas je žrla ta nesnaga. Potem smo spravili blagajne zopet nazaj v delavnico med kašljanjem in preklinjanjem. Nato je prišel stari papa z barvo, na železne stene sta se ulegla barva in lak, blagajne so zadobile svoje odlično lice — postale so varne pred ognjem in tatovi, nobenega praška nisi videl, ko so stale svetle pred teboj in — prokletu — vendar je bilo na njih toliko znoja, krvi in trpljenja!

Družba v tej delavnici je bila slaba. Mojster je šikaniral pomočnika, pomočnik se je maščeval nad vajenci, najstarejši vajencev je dal občutiti svojo jezo najmlajšemu, mene neizučena delavca so pa vsi zaničevali. Trpeli so bolj kot jaz, ali s slastjo je dejal eden kot drugi:

mando Pribičevića in Baltiča zaprlo po nedolžnem delavcu, tako bi morala nova vlada takoj dati ukaz o njihovi izpustitvi. Ali klerikalci rajši vidijo delavstvo po zaporih in njegove organizacije zaprte. Leta 1920 so dali postreliti gladijoče železničarje in leta 1920 vlada pod klerikalnim režimom popolnoma izjemno stanje proti delavstvu. Da bi klerikalci to prikrili, so dali ta članek v svojega „Slovenca“, glasilo današnje vlade.

A delavstvo se ne bo dalo premočiti po taki nesramni taktiki klerikalcev: držati delavce v zaporih, a krivdo zvrzati na druge!

Do 27. julija so odgovorni za vse demokrate in radikale, po 27. juliju ste odgovorni klerikalci!

Pomnite, klerikalci, to, da delavstvo ni pozabilo niti zaloških dogodkov in da se bo delavstvu za večno vtisnilo v spomin, da so bile vse njegove organizacije pod klerikalno vlado l. 1924 ustavljene, delavci po zaporih, dočim se je dovolilo Orjuni svobodno delovanje.

In še nekaj. Kot je razvidno iz gornjih „Slovenčevih“ vrstic, pišejo klerikalci, da so se izvršile vse aretacije pod bivšim režimom. Tudi to je laž. Pod klerikalnim režimom so bili aretirani brez zakonite podlage trije sodrugi, ki delajo sedaj družino žrtvam Pribičevićevega terorja.

Klerikalci, pride čas, ko vam bo delavstvo vračalo po znanem izreku sv. pisma: S kakršno mero boste merili, s tako vam bo odmerjeno!

Proletarski tisk

je tisto orožje, ki ga morajo delavci in kmetje naperiti proti vsemu meščanskemu aparatu laži.

To orožje pa je treba vzdrževati in izpopolnjevati.

Stalna pomoč

je najizdatnejša. Zato se morajo somišljeniki potruditi z nabiranjem novih naročnikov in prispevkov za Tiskovni sklad.

Proletarsko orožje se moralno izpopolnjuje z zavednim sodelovanjem.

Brez Sokola ni akcion!

Pri razvitju orjunskega praporja v Radovljici je dejal orjunaš Čebulj v svojem govoru sledeče: „Sokolstvo vzgaja v svojih telovadnicah najboljše borce in junake Orjune.“

Orjunaš Špicar pa je dejal: „Brez Sokola ni akcion!“

Sokoli, ki so ob enem orjunaši, oznanjajo torej sedaj javno, da je sokolska organizacija vzgojevališče in gnezdo orjunaškega fašistovskega gibanja, da se v Sokolu vežbajo oborožene orjunske čete, ki so 1. junija v Trbovljah jasno dokazale, da so njihovo orožje in njihove krogle namenjene delavcem. In „Sokol“ je dokazal v Zagrebu, da v službi Pribičevića izživa vse nesrbske narodnosti.

Delavci, ki so še bili doslej v Sokolu, bodo menda izprevideli, da to ni več telovadna, kulturna organizacija,

ampak da je njen namen vzgajati fašiste in žerjavovce. Delavski očetje od sedaj naprej ne smejo več dopustiti, da bi bili njihovi otroci v Sokolu, kjer se jih vzgaja v sovraštvu do delavskega gibanja.

Kdor je proti Orjuni, kdor je proti fašistom, je tudi proti Sokolu.

Ven iz Sokola!

Krščanski socializem.

Jeziški značaj klerikalizma ni nikjer prišel do tako popolnega izraza kakor ravno v takozvani krščansko socialni struji. Zahrbtost, prevara, laž, demagoško in zvižča so njegove poglavitne čednosti. Teh čednosti se poslužuje, da bi dosegel svoj cilj: da cerkev prevzame pod svojo kuratelo vse kulturno in politično življenje. Ta cilj ima klerikalizem pri nas kot v Italiji, Nemčiji ali Avstriji in zato je krščanski socializem mednarodni pojav. Kršč. socializem v Sloveniji se odkljuje od onega v drugih deželah v tem, da ima vse slabe čednosti najbolj razvite.

Klerikalci imajo polno glasilo za različne stanove: „Domoljub“ piše po svoje, „Slovenec“ zopet po svoje in „Bogoljub“ zopet drugače.

Ker je Slovenija precej industrialna dežela, so si klerikalci od nekdaj stavili za nalogo, da pridobijo tudi med delavstvom vpliva. Klerikalci dobro vedo, da ne morejo navdušiti nobenega delavca zase s čistim klerikalnim programom. Zato so ustanovili za dosego svojih namenov posebno glasilo, ki se je najprej nazivalo „Naša moč“, potem „Večerni list“ in končno „Pravica“. Duševna očeta tega klerikalnega resorta sta Gosar in Terseglav.

Ti ljudje delajo v popolnem sporazumu s kapitalističnim vodstvom stranke, s „starinarji“. A pred svetom, pred ljudmi so vedno nastopali kot „mladini“, „levičarji“ in čest povdarjali, da je njihov program še bolj boljševiski kot pa program boljševiskov samih, seveda ta „boljševisem“ nosijo na svojih ustih, kadar to kaže.

V resnici, v dejanju so ravno tako daleč od socializma kot njihovi „tovariši“ bankirji, ki vzdržujejo njihov list in njihovo gibanje. Ti „krščanski boljševiski“ so torej polnokrvni klerikalci, poklicani in plačani za to, da ovirajo razvoj delavskega razrednega gibanja, kjer je razredno delavsko gibanje najmočnejše (n. pr. v rudarskih revirjih in Jesenču), hočejo utihotapiti klerikalizem na ta način, da govorijo ljudem, da so z nami in se skrivajo za naše parole in zahteve.

Opozarjamo vse delavce, da ne nasedajo takim „krščansko socialnim“ lažem. Z veseljem ugotavljamo, da pri zavednem delavstvu ta taktika ne zaživi več, da se izločajo od njih. V stanju so zajeti le še nepoučene delavce, ki komaj pridejo iz vasi v industrijsko delo in ki šele začenjajo simpatizirati z nami. Zato je najvažnejša naloga vseh zavednih delavcev, da izolirajo vpliv „krščansko socialnih“ klerikalcev; povedati ljudem, da ne obstoji najmanjša prijateljska zveza med nami in njimi; da so

klerikalci tisti, ki jim je pri nas do deljena nevhvaležna zgodovinska naloga, biti zadnja opora kapitalizma in zadnji rabelj delovnega ljudstva. V nadaljnjih številkah našega lista bomo svoje trditve še bolj podkrepili in s tem olajšali agitacijo vsem sodrugom proti klerikalizmu vseh barv.

Spominjaj se preganjanih sodrugov!

Vandervelde v Beogradu.

Policija ščiti socialpatriotske generale pred delavci. — Diplomatski zbor ploska Vanderveldu.

Vandervelde, član izvrševalnega odbora II. socialpatriotske ministrske internacionale, je plul z zrakoplovom nad Balkanom. V Beogradu se je spustil z zrakoplovom na zemljo. In v delavskem domu, ki so ga dobili socialpatrioti od policije, ki ga je vzela delavstvu, je priredil ta mož predavanje. Predavanju so prisostvovali člani vlade in razni diplomati, policisti in socialpatriotski generali. Delavstvo je tudi prišlo v dvorano, a ne da mirno poslušava Vanderveldove laži, temveč da pove temu gospodu kar mu gre, da ga povpraša, kako je leta 1914 hujskal na vojno, kako se počuti kot kraljevi minister in kako se veseli sprejema Cankova, ki je dal poklati 10.000 delavcev in kmetov in ki se zdaj pripravljajo, da za vedno strmoglavijo Cankova in bolgarsko buržuzijo.

Buržujski diplomati so stiskali Vanderveldu prsno roko, a delavci so ga pozdravili s klici: „Dol izdajalec! Dol kapitalistični minister! Dol lakaj buržujev.“ Nastopila je številna policija in žandarmerija, s katero se je delavstvo borilo še na ulici in je bilo več ranjenih. Tako je bilo odstranjeno delavstvo iz dvorane, v kateri so ostali samo Vandervelde, Divač, Topalovič, diplomati, demokrati in policisti. Vandervelde je dejal, da proletarijat ni mogel preprečiti vojne in ves prisotni buržuazno-policijski zbor mu je živahno ploskal.

Socialpatriotski generali iz Amsterdamu imajo nesrečo v Jugoslaviji. Slabo se je godilo Sassenbachu in ravno tako kraljevemu belgijskemu ministru Vanderveldu. — V bodoče se tudi iz zrakoplovov ne bodo več spuščali na zemljo. In tako je prav.

Kako izgleda svet.

Po desetih letih.

Imperialistična svetovna vojna leta 1914/1918 je bila samo izliv imperialistične politike prejšnjih 20 let. Ali vojna je z neverjetno hitrostjo pospešila ves razvoj, poostrila je izredno vsa notranja nasprotstva v kapitalizmu. Šest let imperialističnega miru je še bolj poglobilo brazde, ki jih je vtis-

nila vojna zemlji. Vsak proletarec mora poznati te spremembe v današnjem svetu.

1. Izpremembe v taboru kapitalističnih držav.

Odkritje Amerike je preneslo središče človeškega razvoja s Sredozemskega morja na Atlantski ocean (ki obdaja Ameriko). Ali kljub celi revoluciji, ki se je izvršila s tem, ko je stopila Japonska v vrsto kapitalističnih držav, ko so angleški topovi porušili kitajski zid, ko je prej poljedelska Amerika postala dežela tovarniških dimnikov in v oblake segajočih poslopij, je vendar ostala Evropa središče gospodarskega razvoja, izhodišče vseh gibalnih sil sveta. Angleški in nemški kapitalizem sta predstavljala srce, ki daje kri vsemu kapitalističnemu svetu. Vojna je napravila temu konec. Gospodarsko oslabilenje Evrope, nezasišano hitra pospešitev industrijskega razvoja Severne Amerike, njeno pravljeno obogateno na račun vsega sveta, vse to je napravilo konec evropski prednosti. In samo proletarski razred more rešiti Evropo pred propadom ali pred vlogo ene ameriške kolonije.

To je glavna izprememba v kapitalističnem svetu in vse druge stopajo v ozadje. Ali vlada Evropa Francija, ali se bo zopet posrečilo Angliji nadvladati, to je tu postranska stvar. V enem kot v drugem slučaju bo Sev. Amerika izvedla *politiko ameriškega sveta*, politiko izigravanja ene evropske države proti drugi. To čutijo dalekovidni zastopniki v Evropi vladajočih razredov. In zato stremijo za tem, da se združi na katerikoli način vsa kapitalistična Evropa. *Ali ta združitev je na podlagi kapitalizma nemogoča*, kajti kapitalizem pomenja konkurenco (neizogiben medsebojni boj).

Severna Amerika pa je velesila, ki leži ne samo zemljepisno ob dveh oceanih — Atlantskem in Tihem morju — temveč ona je tudi gospodarsko prisiljena, da stoji s svojimi nogami trdno na evropski in azijski celini. V to jo sili industrijski razvoj Zapadne Amerike in prebujenje Kitajske. 400 milijonov Kitajcev se probuja. Bližnjih 30 let bo odločilo vprašanje, ali bodo ti ljudje sami upravljali svojo zemljo, v kateri je ogromno premoga, železa in olja in na kateri se pridelava riža za prehrano vse Azije, ali pa da bodo dobili vse to bogastvo v svoje roke ameriški kapitalisti. Severna Amerika hoče biti ne samo *diktator Evrope*, temveč tudi *vzhodne Azije*.

Stari kapitalistični svet prihaja v direktno nasprotje z mladim kapitalizmom vzhoda, ki je sicer še slab, ker jedva vstaja ali ki ima za sabo rezerve stotine milijonov kmetov, ki odhajajo iz svoje vasi na široko cesto nacionalnega in mednarodnega življenja. To je druga velika izprememba, ki jo je povzročila svetovna vojna.

2. Razpoka v internacion. sistemu kapitalističnih držav.

Tretja in najvažnejša posledica svetovne vojne je konec sistema mono-

„Sedaj sem šele vajenec, ali skoro se bom izučil in bom nekaj postal — a kaj si ti? Neizučeni!“ Tu je bil star, strašno zasnovan načrt medsebojnega zatiranja, s katerim vladajo gospodje po vsem svetu. Pri nas v malem, po svetu v velikem.

Moreš si misliti, kako se je mojih šestnajst let upiralo temu sistemu!...

Tedaj sem prvič čital geslo, ki ga je moral izraziti neki pesnik „Bojno polje dela“. Kot v sanjah sem hodil okrog. Bojno polje dela! Da, to je bilo bojno polje s krvjo in ranami, veliki stroji so bili topovi, mali — strojne puške in minonosci, obstreljevali smo se dan za dnem. Bilo je mrtvih in ranjenih, zasutih in zgorelih, zastrupljenih in povoženih — bojno polje je šlo skozi ves svet — bilo je v rudnikih in železnicah, v kemičnih tovarnah in kotlarnah, v bombaževih plantazah in diamantnih poljih — bilo je povsod, kjer garaš. Sem bil ranjen v nekem pretepu z vajenci na roki, ranjen sem bil na bojnem polju dela.

Železno ogrodje strojarnice je gledalo sedaj temnočrno proti zadimljenemu nebu, ki je plavalo ob svojih robovih v blede, hladni hladni. Deklica se je aklonila nad me, no na roki in jo je

poljubila. Po dolgem molku je vprašala plašno: „In kaj si potem postal?“

Jona je s smehom odgovoril: „Potem? Potem sem začel trgovati s cunjami, postal sem sedemnajstletni cunjár! Hiše sem poznal že od prej, ko smo bili še otroci in ko smo prodajali cvetlice, razglednice, milo, vžigalice. Ali poznaš mnogo hiš? Vse imajo gotov duh, svojo posebno dušo. V odličnih hišah veje hlad meščanske kulture, mnogokrat pa visi v njih debel, težak zrak. Zrak v delavskih hišah je tanek in kisel, diši po malih otrocih in velikih skrbeh.“

Sedemnajstletni cunjár sem vzel preveliko vrečo in šel boječe po s prepogami obloženih stopnicah odličnih vil. Na pompoznih in zrezljanih vratih sem pozvonil. S svojim tankim glasom sem vprašal po cunjah in papirju. Šel sem skozi sijaj teh bogatih nadstropij, skozi solidno dostojnost malomeščanske hiše ali po izhujenih delavskih kasarn. Nikjer gost, vedno trgovec, vedno tuj in služben.

Služkinja, uboge, potrežljive živalice so me skoro poznale in so se mi smejale, kadar sem prišel. Z njimi sem lazil po vročih podstrešjih ali hladnih kletah. Često so vzdihnilo te deklice in strice

váme z belimi, medlimi pogledi, ali tedaj če nisem razumel tega jezika in nisem hotel ničesar drugega kot cunje, papir, steklenice. V praznih, zaprašenih steklenicah je bil včasih ostanek prestanega vina, ki sem ga izpil. Ostanek je dišal kisló, ali sladak je postal ob čuvstvu „Sedaj pijš vino“.

To je bil mali cunjár. Ali ta posel sem moral kmalu pustiti, premalo sem zaslužil. Kriv sem bil gotovo jaz, kajti če sem nakupil knjig in časopisov, sem šel s svojim vozičkom v pusto ulico in sem dolge ure čital. Tedaj sem tudi pričel pisati. Novele. Posebna povest je to.

„Posebna povest? O tem še nič ne vem,“ je dejala dekle.

„Posebna, sem rekel? Ne, saj ni bilo prav nič posebnega. Poslušaj: ko sem bil prve tedne v tovarni — še napol otrok — tedaj sem vedno čakal na bogatega moža ali nepoznanega prijatelja, ki bi prišel in rekel: „Mladi človek, pusti ta ostuden stroj, ti moraš iz tovarne. Za kaj imaš veselje? Ali hočeš postati inženjer? Tu imaš denarja za tri leta! Študiraj!“

Seveda sem prej čital razne papirake zgodbe in šundromane, v katerih poročili končno plemeniti grof revno, beraško deklico. Seveda je bilo to otročje, čakati

na odrešenika, pa saj sem bil otrok. Ko pa ni nihče prišel in me rešil, sem napisal svojo prvo novelo, divjo roparsko zgodbo. Vse solze in trpljenje, ki sem ga trpel jaz, je trpel tudi junak zgodbe, ki je zbežal iz tovarne, postal ropar, ropal bogatine, pomagal revežem in ki je bil sploh zelo dober. Doma je prišlo do ostrih sporov s starejšim bratom, ki ni razumel, da so še stvari nad umazanijo, da je koprneče gibanje iz nižine bede k nebu in svetlim zvezdam. Saj pa tudi ni mogel hoditi pokonci, ker ga je zlomilo življenje, boj za grizljaj kruha. Ali to sem šele pozneje razumel.“

Dekle je vzdihnilo. Nato je položila roke okrog njegovega vratu in dejala: „Veš ti, ko si brskal po pepelu, nisi hotel najti železa in svinca. Zelo revni ste bili, ali ko si ti vse to pripovedoval, sem vedno mislila na stare narode, na njihovo ustvarjalno hrepenenje, ki ustvari iz prahu in pepela plamtečega ptiča Feniksa.“

Popolnoma se je stemnilo. Pokrajina je utonila v noči. Zvezde so bile na nebu. Dva človeka sta se objela in stala kot drevo na črni ravnini, brata mečičih gozdov.

Politične vesti.

pola kapitalističnih držav. Dejstvo, da je vodilno vlogo prevzela druga država, to dejstvo ni prvo v zgodovini kapitalizma. Nekdaj je bila mala Holandska kapitalistično središče. Njeno vlogo sta prevzemali enkrat Francija, drugič Anglija, med katerima je stoletja divjal boj, katera izmed njih bo obvladala svet. Strmoglavljenje kapitalistične Nemčije s svetovno vojno je gotovo velik zgodovinski dogodek. Ali Nemčija je igrala v resnici samo 40 let prvo, vodilno vlogo.

Bistvena posledica vojne pa je, da je vstal v morju kapitalističnih in fevdalnih držav nov granitni blok — *sovjetska Rusija*.

Kaj predstavlja sovjetska Rusija?

Angleški poslanik Lindley, ki je šel l. 1918 raziskovat novo delavsko-kmetško Rusijo, je brzojavil svoji vladi: Ah, to niso navadni roparji, to so roparji, ki imajo ideje! Unija sovjetskih republik je prva država, ki jo vodi delavski razred. Kaj pomeni to? To pomeni začetek nove zgodovinske dobe. Revolucija, ki se je izvršila l. 1917 v Rusiji, ni bila navadna revolucija, navaden preobrat, temveč ona je tvorila bistveno drugo zgodovinsko dobo. In Rusija z vsakim dnem boljša svoj aparat in na drugi strani kapitalizem vedno bolj propada v svojih lastnih notranjih nasprotstvih. Priznanje sovjetske Rusije po Angliji pomenja ogromen zgodovinski dogodek. S tem je kapitalistični svet s podpisom priznal, da stoji na eni strani še kapitalizem, na drugi strani pa država, ki zanika temelje kapitalizma.

3. Gibanje proletariata.

Četrta bistvena poteza povojne dobe je dejstvo, da se je ojačilo gibanje proletariata. Reformistične stranke, ki podpirajo kapitalizem, obstojajo sicer še. V Angliji so celo reformisti (Macdonald) na vladi. Ali reformizmu je usojena smrt, kajti danes je uničena možnost izboljšanja položaja širokih delavskih množic v kapitalistični Evropi, kot se predstavljajo reformisti. Nezaslišana bremena svetovne vojne so namreč postavila kapitalistični svet pred vprašanje, da ali sploh ne po-

skuša dvigniti razrušenega gospodarstva, ali pa da to poskusi — na stroške delavskih množic. In fašistovske kot „demokratične“ meščanske vlade skušajo dvigniti kapitalizem na stroške delovnega ljudstva. In v tem boju se otresa zadnjih reformističnih zmot. Za zasužnjeni delavski razred ni druge poti. On se uči iz svojih porazov, iz svojih napak, spoznava močne in slabe strani sovražnika, se otresa strahu, bistri svoj razum in se uči boriti se za svojo stvar. Obubožanje kmetov sili tudi te v boj. In tako je naloga proletariata, da vodi v boju tudi kmetške množice in proletarizirane srednje sloje. In delavske ter kmetške množice bodo dosegle svoje pravice. Poti nazaj v staro ni. R. K.

Širite „Delavsko-kmetški list“! Zahtevajte ga po vseh lokalih!

Zemljo in kruha!

Nova vlada je prišla na krmilo v dobi največje bede delovnega ljudstva. Vse dosedanje vlade so izigrale rešitev agrarne reforme, pustile so veleposestnike pri miru in jih podpirale, kmeta se je pa odiral dalje.

V poljedelski Jugoslaviji so ljudje lačni! Kruh se draži. Kako to? Ker določajo cene veleposestniki in špekulanti. Mali kmet pada v dolgove.

Med delavstvom vlada velika brezposelnost, rudarji se trumoma selijo v tuje kraje, pri Trboveljski družbi delajo samo 3 šihte na teden, podjetniki umetno povečavajo krizo in hočejo izstradati delavstvo. Trboveljska družba dela z velikanskim dobičkom, a delavstvo strada. In podobno je po drugih podjetjih. V novi vladi sede muslimanski veleposestniki. To nas navdaja z največjim dvomom, ali bo nova vlada nadaljevala politiko zveze z veleposestniki in finančnim kapitalom, ali bo storila kaj za rešitev agrarne reforme in industrijske krize? Ali misli dati delovnemu ljudstvu

zemlje in kruha?!

Vesti iz delovanja vlade.

Novi veliki župani. Novi veliki župani so imenovani že za skoro vsa mesta. Baltiča so imenovali za Sarajevo. Iz tega se vidi, da so klerikalci pozabili tudi na vse svoje prejšnje obtožbe proti Baltiču. — Vlada je dala *velike podpore vsem vladnim listom*, da bodo poročali o prilike ženevske konference v korist vlade. Ta podpora znaša 500.000 Din, podpore je tudi deležen „Slovenec“. — Kot se vidi, skrbi vlada le za to, da se njenim pristašem dobro godi. „Prasci so se menjali, korita so ostala“, pravi pregovor. Za delavsko vprašanje, za vprašanje otvoritve strokovnih organizacij in izpustitev zaprtih delavcev ter za socialno politiko vlada in klerikalci nimajo časa (glej uvodni članek).

Sestanek ministrov male antante v Ljubljani.

27. in 28. avg. se je vršil v Ljubljani sestanek zunanjih ministrov male antante (Jugoslavija, Rumunija, Češka). Ministri so seveda sporazumeli, kako bi se dalo še dalje vladati proti volji delovnega ljudstva. Po pogovoru so imeli takozvano intimno večerjo.

V čem se torej razumeje ministri po njihovih lastnih izjavah:

1.) da „vršijo boljše nevarno propagando na Balkanu“ in da ji je treba stopiti na pete (to pomeni: da je delovnemu ljudstvu na Balkanu vedno huje, da je radi tega nezadovoljno in se bori za izboljšanje gmotnega položaja in za svobodo; buržuaziji pa to ni všeč in hoče poostriti mere proti delavstvu.)

2.) Sovjetske Rusije SHS vlada, v kateri sede klerikalci, še noče priznati in to pa radi tega ne, ker bi bilo to delovnemu ljudstvu po volji in neugodno za reakcionarno buržuazijo.

3.) Da ostanejo Čehoslovaška, Jugoslavija in Rumunija še vedno v vdani službi francoskega imperializma in da je treba še povečati vojsko in ogromne stroške za njo. O tem se bodo še natančneje dogovorili na ženevski kon-

ferenci „Zveze narodov“ (čitaj: Mednarodna zveza kapitalistov in imperialistov).

4.) Parlament v Beogradu [se še ne bo sklical, ker je tudi klerikalcem bolj všeč, vladati brez parlamenta.

Ministri so se nato odpeljali v Ženevo. Klerikalni „Slovenec“ je s tem sestankom ministrov silno zadovoljen. Mi delavci in kmetje pa vidimo, da se vrši pod klerikalci ravno tako protidelavska in protikmetška politika, kot se je vršila prej.

Vlada v službi francoskega imperializma.

Največja nesreča za vse narode po vojni so mirovne pogodbe: versajska, trianonska, nejska i. dr., ki so bile sklenjene po diktatu francoskih imperialistov. Te mirovne pogodbe so spravile 500.000 Slovencev pod jarem italijanskega fašizma, te mirovne pogodbe izmzgavajo in izstradavajo nemško delovno ljudstvo, te mirovne pogodbe so skratka ustvarile nevezdrne razmere v srednji Evropi in na Balkanu, kjer so se prejšnja nacionalna nasprotstva le še bolj poostrila po teh mirovnih pogodbah, ki pomenjajo stalno nevarnost novih vojn.

In vlada klerikalcev, demokratov in muslimanov se je udinjala tem francoskim imperialistom in bo podpisala z njimi vojaško pogodbo. Ta vojaška pogodba naj bi čuvala „ohranitev stanja, ki so ga ustvarile mirovne pogodbe“. Jugoslavija je pod radikalskim režimom čuvala kot žandar francoske interese na škodo SHS narodov in kot žandar francoskega imperializma ni hotela upostaviti odnošajev s sovjetsko Rusijo. Klerikalci sedaj nadaljujejo to protinacionalno politiko, ki vodi v vedno večje suženjstvo Slovencev, Hrvatov in Srbov od antante in ki ustvarja vedno neznošnejše stanje v celi srednji Evropi ter večja vojno nevarnost. Tudi pri zunanji politiki se mora človek vprašati: kakšna je razlika med Pribičevićevo-orjunske in Koroščevo klerikalno politiko? Mi ne vidimo nobene razlike.

Strokovni vestnik.

Mednarodno strokovno gibanje

je po krivdi amsterdamskih voditeljev razcepljeno. Ta razcepljenost proletarskih sil je vzrok tisoč porazov. Ravno v Franciji, kjer so razcepljene strok. organizacije tudi v nacionalnem oziru, razumejo delavske množice, organizirane v CGTU (Confederation Generale da Travail Unitaire = generalna zveza združenega dela) razumejo velikanski pomen stremjenja po enotnosti strokovnega gibanja. Ravno v Angliji, ki je že tolikokrat doživela reformistično izdajstvo, kjer so zavzele velikanski obseg organizacije delodajalcev, kjer skuša Macdonaldova kraljeva „delavska“ vlada zadržati proletarijat od razrednega boja, silijo delavci strokovne voditelje na to, da se upostavi enotnost strok. gibanja. Potreba internacionalne enotnosti je vsakemu delavcu jasna. Sedaj gre za to, da se to še podzavestno voljo po enotnosti izpremeni v zavestno dejanje. Vsak zaveden član strok. organizacije mora postati borec za internacionalno enotnost. Naši francoski sodrugi okrog CGTU so znali vzbuditi močno gibanje množic za enotnost. Ni treba biti noben prorok, da rečemo danes, da se bo enotnost v Franciji dosegla in to ne pod komando reformistov. Močno gibanje za enotnost strokovnih organizacij je opažati tudi v Nemčiji. Povsod se torej razvija gibanje v znamenju gesla: „Proletarci vseh dežel, združite se!“

Italija.

Protiofenziva delavstva na gospodarskem polju. Živo gibanje je zavladalo zlasti med železničarji. Zato je železničarska organizacija sklenila, da povede boj za zopetni sprejem in službo odpuščenih železničarjev in za ukinitje službene pragmatike, ki jo je izdala fašistovska vlada.

Strokovna zveza kovinarjev je poslala zvezi industrijskega sindikata, v

kateri zahteva med drugim: plačan dopust, odškodnino odpuščenim, 1½ ure pavze za obed tam, kjer traja osemurni delavnik neprekinjeno, zvišanje plač v celi državi.

Položaj italijanske lesne industrije je zelo dober. Brezposelnosti ni, temveč se še išče kvalificirane delavce. Zato je stavila strok. organizacija *lesnih delavcev* zahteve po izboljšanju delavstva. Če se tem zahtevam ne ugotovi v določenem roku, stopijo lesni delavci v stavko. Rudarji v Valdaranu so stopili v stavko.

Anglija.

V Angliji stavkajo *stavbinski delavci* in delavci *električne* industrije. *Tekstilni* delavci se tudi nahajajo v mezdnem gibanju.

Švica.

Od 13. maja dalje so vsi krojači v Švici v boju! To je najhujši boj v zgodovini oblačilnih delavcev. Sedaj se nahajajo v stavki vsi delavci oblačilne industrije in obrti in izgleda, da bo stavka končala v korist delavstva.

Kanada.

V Alberta okrožju stavkajo rudarji že od 1. aprila proti znižanju meзде za 1'17 dolarja na dan. V prvih dveh mesecih so bili rudarji brez vsake finančne podpore. Komunistična stranka Kanade je potem podvzela akcijo, da vse delavstvo podpre stavkujoče rudarje. Akcija je uspela. Stavka še ni končana.

Lesni delavci.

Od 15. maja se je vršila v Ljubljani *picnina* seja centralne uprave zveze lesnih delavcev Jugoslavije. Na seji je bilo 18 zastopnikov zveze iz cele države. Poleg drugih stvari je plenum sprejel enoglasno resolucijo o taktiki in akciji, predloženo po posredovanju odbora v Beogradu. Glede

nacionalne in internacionalne orientacije zveze se ni nič definitivnega sklenilo. O tem bodo odločili vsi člani potom referendumu (glasovanja). Sprejeta je bila tudi posebna resolucija, ki se je poslala vladi. Resolucija zahteva *ukinitje zakona o zaščiti države*, izvrševanje zakona o zaščiti delavcev, razpis volitev v vse delavske inštitucije, da se skliče konferenca delavskih zbornic skupaj z vsemi strok. organizacijami, ki bi določila mere za zaščito delavcev; končno zahteva resolucija državno podporo brezposelnim.

Enotna rudarska organizacija.

V Trbovljah so se vršila pretekli teden pogajanja za upostavo enotne rudarske organizacije na podlagi razrednega boja in delavske demokracije. Pogajanja so se uspešno končala. Če je iskrenost na obeh straneh, potem bo imel rudarski proletarijat v kratkem času eno enotno svojo strokovno organizacijo, ki bo brezdvomno povedla rudarje iz današnjega neznošnega stanja in dosegla izboljšanje položaja rudarjev. Razcepljenost med rudarji na strokovnem polju je mnogo škodovala delavstvu. To razcepljenost strokovnega gibanja je Trboveljska družba vedno znala izkoriščati za to, da je držala nizko plače, da je odpuščala delavstvo in ga šikanirala na vse načine. Če se upostavi enotna rudarska razredna organizacija, bosta same ob sebi izumrli klerikalna in narodno-socialistična organizacija in bo tudi brezuspešen vsak Dimnikov poskus, ustanovljati nekake slovenskonacionalne organizacije, kot je to zlasti v zadnjem času poskušal, seveda zaman. Radi politične razcepljenosti proletariata ne smejo biti rudarji razcepljeni na strokovnem polju. Politična razcepljenost ne ovira enotnosti strokovnih organizacij, če v njih vlada res prava delavska demokracija, t. j. da se manjšina pokorava

večini in lojalno izvršuje sprejete sklepe in da je odbor sestavljen res po volji članstva. Mnogo poskusov za enotnost rudarske strokovne organizacije je že padlo v vodo radi zakrknjenosti nekaterih. Upamo, da bo v današnjih težkih časih dobra volja na obeh straneh.

Jesenice.

Kranjska industrijska družba te torej odpustila 200 delavcev, po večini samih članov neodvisne kovinarske organizacije. Mnogo gnilega se je pokazalo pri tem odpuščanju, da bi porabili celo številko „Del.-kmetškega lista“ za to, da bi se vse to popisalo. Tu se je zvezala Jeramova amsterdamska organizacija s KID in določala skupaj z njo, koga naj se odpusti. Jeramovci so narokovali KID, kdo so „najnevarnejši hujskači“, ki vodijo delavski boj. Ena strokovna organizacija je torej nastopila proti delavstvu, ki ni v njej organizirano. Po nasvetih Jeramove organizacije je KID odpuščala delavce, ki se ne čujejo pokoriti Jeramovi amsterdamski diktaturi. Če bi bila enotna kovinarska strokovna organizacija, bi enotno nastopilo delavstvo proti nameram KID. A tako obstoje štiri strokovne organizacije, od katerih je vsaka nastopala ločeno. In kapitalisti so udarili po neenotnem delavstvu in bodo še udarili, če se ne bomo spametovali in strnili svoje vrste. Odpuščanje delavcev na Jesenicah je najresnejše svarilo za upostavitve enotne strokovne organizacije na podlagi razrednega boja in delavske demokracije. Delavci sami moramo poprijeti stvar in ne dopustiti, da Jeram še nadalje nezaknovano vrši svoje početje. Potem ko je dosegel svoje namene, je šel ta Jeram po hišah in je govoril delavcem: „Vidite, če bi bili pri meni organizirani, pa ne bi bili odpuščeni.“ Za tako nesramno agitacijo je sposoben ta mož!

Delavci, če nočemo da gre še dalje tako naprej, se ne smemo postaviti na stališče: „Počakajmo, da gre ta kelih trpljenja mimo nas!“ Ravno radi naše neaktivnosti je prišel ta kelih trpljenja nad nas in če bomo držali še dalje križem roke v tem težkem položaju, nas bodo zadeli še novi in še hujši udarci. Ravno sedaj je treba stopiti na noge, je treba posvetiti vse sile strokovni organizaciji, da nas ne bo mogla KID več tako teptati! Počujte KID nas ne sme uplašiti, ampak ravno vzpodbosti na odpor, na delo, če ne bomo izgubljali eno priborjeno postojanko za drugo in bo uvajala KID še vedno hujše šikanacije. Zavedni.

Štrajk delavcev v beograjski električni centrali končan.

Štrajk delavcev v električni centrali je končan. Kvalificiranim delavcem se zvišajo plače za 5 do 12 Din dnevno, nekvalificiranim za 5 Din. Ostale delavske zahteve kot: upoštevanje osemurnika, plačanje nadurnega dela in druge odredbe „zakona o zaščiti delavcev“ se bo v bodoče natančno izvrševalo. Stavka ježelo povzdignila razpoloženje delavstva.

Druga razprava proti s. Marcel Žorga.

21. t. m. se je vršila pred ljubljanskim sodiščem druga razprava proti s. Marcel Žorga. On se nahaja od junija dalje v mariborski ječi, da odsedi tam svoj šestmesečni zapor radi nekega govora v Mariboru. Zato ga je pripeljal orožnik v Ljubljano na razpravo.

Sedaj je bil obtožen, da se je 1. junija na shodu Neodvisne Delavske Stranke v ljubljanskem Delavskem domu pregrešil s svojim govorom proti zakonu o zaščiti države, češ, da je rekel:

Vlada in parlament kršita ustavo in pri nas se v ponovljeni obliki izvaja zloglasni § 14 avstrijske ustave. Reakcija je na pohodu. Treba bo ustanoviti delavske obrambne čete. Delavci odobrujejo vstop Radiča v tretjo internacionalo. Živela tretja internacionala, živela kmetško-delavski blok.

Žorga se je zagovarjal, da je imel njegov govor drug smisel, in je pojasnil vse inkriminirane točke na sledeči način:

„Nisem rekel, da je treba spričo dejstva, da je reakcija na pohodu — da ustanovimo delavske obrambne čete. Rekel sem: Kar imajo Orjunci in fašisti, tega

tudi nam vlada ne bo mogla odreči. Predložimo pravila, in videlo se bo, če smo pred zakonom vsi enaki ali ne... Dalje: Nisem rekel, da odobravam Radičev pristop k tretji internacionali; rekel sem, da se bo šele pokazalo, če bo ljudstvo odobravalo njegov pristop ali ne. Dalje: Nisem zaklical živele rdeče delavske internacionalne. Zaklical sem živele kmetško-delavske internacionalne. To pa ni nič hudega. Kar je dovoljeno poslancem in časopisom, je dovoljeno tudi meni. Brez kazni so ostali taki klici, ki so jih zagrešili poslanci in časopisi. Sicer pa tudi Radič prav natančno razločuje med rdečo delavsko internacionalo in kmetško-delavsko internacionalo. On je pristaš in zagovornik poslednje in ne prve. Nikakor nisem imel namena hujskati, hotel sem se od sodrugov samo posloviti. Dejal sem: Poslavljam se od vas, zakaj od razrednega sodišča v Mariboru sem na podlagi krivične ovadbe obsojen na šest mesecev zapora. Pa ne strašite se, brez žrtve se ne doseže ničesar.“

Po zaslišanju policijskega komisarja in nekaj prič je bil s. Marcel Žorga oproščen. — Orožnik ga je zopet odvedel v mariborske zapore, kjer ima prebiti še do novembra.

Pomoč rudarjev iz Francije

Žrtvam orjunskega terorja.

Za žrtve 1. junija v Trbovljah so darovali delavci v Franciji:

30 frankov Princ Josip; po 10 frankov Pohar Matija, Pernišek Vincenc, Salobir Johan, Zornig Ivan, Berlig Rudolf, Starčič Josef, Jager Rudolf, Šeško Jožef, Bahč Franc, Erat Josef, Zupan Martin, Alba Josef, Salamon Franc, Kocman Viktor, Forte Andrej, Žnidar Filip, Rekar Vincenc; po 5 frankov Kovač Matevž, Paskijević Rudolf, Špan Franc, Alba Alojz, Trefalt Feliks, Kozole Anton, Rohde, Seničar Martin, Lipovšek Martin, Pohar Matija, Hočevar Alojz, Bajc Friderik, Babič Jean, Babič Jurij, Kočič Ivan, Kepa Franc, Sršen Pavel, Alt Joseph, Keber Ivan, Krivec Rudolf, Razboršek Juro, Ivanc Franc, Bučar Franc, Ovnič Polde, Neimenovan, Neimenovan, Gričar Filip, Pate Jože, Krelj Anton; po 3 frankov Rus Jože, Mravlja Jakob, Bastič Anton; po 2 franka Neimenovan, Drnovšek Franc, Letnar Martin, Medved Franc, Lampert Alojz, Marenčič Ivan, Kaušek Anton; 1 frank Pajer Ferdinand. Skupaj 369 frankov.

Naši rudarji v Franciji niso torej pozabili na svoje trpeče sodruge v Jugoslaviji. Poročajo nam, da bodo skoro poslali nadaljnje zbirke. V imenu vseh žrtve jim izrekamo proletarsko zahvalo. Ob enem pa pozivljamo tudi rudarje doma in celokupno delavstvo, da stalno zbira za žrtve reakcije, kajti polno sodrugov še ječi v zaporih pod klerikalno vlado!

Internacionalni pregled.

Oboroževanje in razoroževanje.

Kapitalistični državniki so se zopet podali v Švico, v Ženevo, da se tam pogovore, kako omejiti svoje lastno oboroževanje. Ti dogovori kapitalistov, organiziranih v „Zvezi narodov“ se vsilijo vsako leto, a še vedno je bil rezultat teh pregovorov o razorožitvi — nadaljnje oboroževanje. Na te konference se pošilja meščanske pacifiste (mirotvorce), ki frazarijo po meščanskih časopisih o miru. Generali, ki delajo svoje vojne načrte, kemiki, ki fabricirajo nove strupene pline, in inženjerji, ki gradijo nove vojne zrakoplove, seveda ostanejo doma, da ne bi kompromitirali teh „mirotvornih“ konferenc.

Versajska mirovna pogodba, ki temelji na brutalnem nasilju, je tako zmešala že itak zmedene razmere v Evropi in žre milijarde in milijarde iz delovnega ljudstva za oboroževanje kapitalističnih držav, ki se pripravljajo na še strašnejšo vojno, kot je bila leta 1914.

Mi dobro vemo, da so vse deklaracije meščanstva in socialpatriotov o miru same varljive fraze, kajti militarizem je neizogiben prirastek kapitalizma in edina sila proti vojni nevarnosti

je naraščajoča proletarska moč. Mednarodne konference kapitalistov, med njimi tudi ta v Ženevi — so pa le pesek v oči.

Krvavi Cankov mobilizira.

Cankov oborožuje svoje pristaše. Te oborožene bande terorizirajo vedno hujše kmete in delavce. Prebivalstvo beži v gozdove in gore in se pripravlja na oboroženo vstajo proti krvavemu Cankovovemu režimu. Položaj se z vsakim dnevom postruje, vsak dan se bliža državljanska vojna. Da bi se vzdrl Cankov na vladi, oborožuje proti delavcem in kmetom tudi Wranglovce.

Posledice londonske konference.

Naše meščansko časopisje, zlasti „Slovenec“ in „Jutro“ stalno proslavlja sklepe londonske konference, češ da je londonska konferenca rešila Evropo vojne nevarnosti in da prinaša mir.

V resnici so pa posledice londonske konference skrajno slabe. V Angliji narašča silna brezposelnost med rudarji, ker se je po londonskih sklepih povečala produkcija v Porurju, radi česar trpi izvoz angleškega premoga. Številno

brezposelnih v Angliji se je povečalo v 14 dnevih za 50.357, zadnji teden za novih 18.000 delavcev! V Nemčiji je povzročila londonska konferenca veliko politično krizo. Druge države pridejo na vrsto. Londonska konferenca je v korist edino le ameriškemu kapitalu, ki hoče izpremeniti Evropo v svojo kolonijo.

Anglija pred novimi volitvami.

Macdonaldova kraljeva „delavska“ vlada je v krizi in se pripravlja na nove volitve v parlament. Te volitve bi se imele vršiti že septembra. Vzroki krize so: Londonska konferenca, angleško-ruska pogodba, oživljeno delovanje komunistov, ki vzbujajo vedno večji odpor delavstva proti Macdonaldovi kapitalistični politiki.

Začetek pogajanj med Francijo in sovjeti.

V Parizu so se pričela posvetovanja, katerim naj bi sledila francosko-ruska konferenca, na katero bo prišel Čičerin.

Vse velike kapitalistične države upostavljajo odnose s sovjetsko Rusijo, samo mala Jugoslavija ne.

Dopisi.

Krmelj. Tu živimo pod vtisom velike nesreče, ki se je dogodila ono usodno nedeljo v avgustu. Komisija še vedno preiskuje, kdo je kriv tej nesreči. Kaj bo prav za prav dognala, ne vemo. Jasno je, da so mrtvi rudarji žrtve profitorskega pohlepa g. Jakla, ki se je obogatil med vojno in ki priganja potom svojih inženjerjev in paznikov nas rudarje, da mu kopijemo profit in pri tem stradamo s svojimi družinami. In ti priganjači so krivi nesreče. Zahtevamo od države podpore za žrtve in da inšpekcija dela pregleda res natančno varnostne priprave, da ne bomo v večni borbi za svoja življenja. Rudarji.

Tržič. Tudi mi delavci iz Tržiča se moramo oglasiti v našem „Delavsko-kmetškem listu“ in povedati, kako je pri nas, ker bo gotovo zanimalo delavce po drugih krajih, kake razmere so v Tržiču, v tem poleg Jesenic največjem industrijskem revirju na Gorenjskem. Delavstvo je pri nas bolj izkoriščano kot kje drugje, ker si ne zna pomagati iz današnjih razmer. Obstoja dve strokovni organizaciji: krščansko-socialna in socialpatriotska. Razredno-zavedni delavci smo bili brez svoje strokovne organizacije in spoznali smo, da ni v interesu delavstva, da ustanavljamo eno tretjo strokovno organizacijo. Zato smo končno sklenili, da se vpišemo v socialdemokratako, da jo na ta način izrgamo iz rok dosedanjih voditeljev, ki ne delajo nič za delavstvo. Če bi pa stali še dalje izven te organizacije, bi še dalje životarila po komandi socialpatriotov v škodo in ne v korist delavstva. Ali je nočemo razbijati, ampak mi bomo delali v njej za njeno ojačanje. A pri volitvi

njenega odbora bomo zahtevali, da ima odbor oni, ki ima večino v organizaciji. In tako ne bodo več gospodarili tu v Tržiču socialpatrioti, ki delajo vse skupaj z demokracijo, torej orjunci! Kdor tega ne veruje, naj vpraša onega socialista, ki je dejal, da so socialisti za Orjuno in da je on sam član Orjune in še ta pravi? Tako vzgajajo torej Golmajerji in Uratniki. Zato pa moramo napraviti konec temu in delavstvo samo mora voditi strokovno organizacijo, da že enkrat stopimo na prste kapitalistom in dosežemo boljše delovne pogoje. Kakšna je ta amsterdamska strokovna organizacija, se vidi tudi iz sledečega: Ko so prišli na soboto delavci po plačo, so dobili vrnjeno delavsko knjižico in odgovor: „Te ne rabim več, le pojdi“ in to brez odgovodnega roka. Socialpatriotski komandirji niso napravili niti toliko, da bi povedali delavcem, da kapitalist ne more odpustiti delavca kar brez odpovedi nega roka, čeprav je morda delavec pravojem vstopu v službo pristal na tako pogodbo. Kajti vse pogodbe, ki so slabše kot predpisuje obrtni zakon, so nevoljavne. In obrtni zakon pa prepoveduje odpušcanje delavcev brez odpovednega roka. — Razveselili smo se „Delavsko-kmetškega lista“, ki res brani naše interese. Prepričani smo, da nam bo ta list pomagal pri tem, da postavimo zlasti močno strokovno organizacijo in da si priborimo boljši kos kruha in ne samo to, temveč tudi svobodo.

Maribor. Pri nas je glavno zanimanje za občinske volitve. Vloženih je pet list: lista „narodnega bloka“, socialpatriotska, nemška, lista gospodarske stranke in kot zadnja delavska lista, to je lista ročnih

in duševnih delavcev. Vse slovenske meščanske stranke od klerikalcev do orjuncjev in radikalov so se združile v en protidelavski blok, tako kot so to storile v Studencih, Tezmem, Rušah itd. Po vseh teh krajih je lista meščanskega „narodnega“ bloka propadla in ona mora propasti tudi v Mariboru. Delavstvo je zelo ogorčeno nad tem, da so socialisti odklonili skupno nastopanje vsega proletariata proti združeni mariborski buržuaziji. Zato delavci ne bodo volili socialpatriotov, ampak delavsko listo, na kateri so res taki delavci, sodrugi, na katere se moremo zaneesti, da bodo v občinskem svetu zastopali koristi delavstva, ročnega kot duševnega. Delavci vedo sedaj jasno, da so Erženovci razbili enoten nastop proletariata in zato mora delavstvo pri volitvah razbiti nje in meščanski blok, s tem da ne odda nobenega glasu za nje. Na socialpatriotski listi imamo na prvih mestih same nedelavce: profesorja Favaja, strankinega birokrata Bahuna, birokrata Petejana, strokovnega birokrata Čeha Alojza, birokrata Krajerca in birokrata Eržena. Iz tega se vidi, da hočejo socialpatrioti, da delavec vedno samo posluša in uboga, a strankini birokrati in generali da odločajo in komandirajo. Ali to ne bo šlo dolgo. Proč s socialpatriotskimi generali, živela enotna fronta proletariata! Živela Delavska lista! M.

Zbirajte za tiskovni sklad lista.

Delavec!

Ko prečitaš list, ga ne strgaj, ampak ga daj dalje svojim tovarišem v tovarni!

Kmet!

Ko prečitaš list, ga daj svojemu sosedu! Tako boš širil svojo idejo, pridobival nove somišljenike in naročnike!

Mesečnik „Kmetška internacionala“.

Rdeča kmetška internacionala izdaja v Moskvi mesečno revijo v več jezikih pod gornjim imenom. „Slobodni Dom“ št. 32. poroča o vsebini tretjega zvezka tega mesečnika, ki prinaša na dvanajst straneh članek Radiča pod naslovom: Ves narod v revolucionarni kmetški organizaciji. Članek pravi, da so hrvatski kmetje revolucionarji in to iz sledečih razlogov: prvič so zavrnilo gospodski militarizem, drugič, so potrgali vse mreže popovske (klerikalne) politike, tretjič, ne poslušajo nobenega gospodskega hujskanja proti katerikoli narodnosti.

Ruski kmetški mesečnik „Novaja dje-revna“ (nova vas) prinaša zelo obširnen članek pod naslovom „Stjepan Radič, vodja hrvatskih kmetov v Moskvi“. Članek sta napisala glavna urednika tega lista Mazurenko in Karžinski. Članek govori o zgodovini kmetškega gibanja v Jugoslaviji in o Matiji Gubcu.

Ta kmetški mesečnik se tiska v 100.000 izvodih.

Tiskovni sklad

„Delavsko-kmetškega lista“.

Zavedni železničarji so nabrali v Ljubljani v znak protesta proti reakciji 362:50 Din; Katilina je dal 80 Din; Čep., Kerm., M. T., V. J. po 20 Din; Prapr. T. je nabral v Mostah 65 Din; sodrugi iz Bleča so poslali v znak protesta proti Orjuni 111 Din, skupaj 638:50 Din. Zbirajte za tiskovni sklad!

Listnica uredništva.

Dopise pošiljajte tako, da jih dobi uredništvo že v soboto. Pišite samo na eno stran in s črnolom in pustite prazen rob za popravke, če ne se mora pogosto vse še enkrat napisati v uredništvu. Pošiljajte pridelne dopise iz pedinih krajev. Poravnajte naravnino.

Izdajatelj in lastnik: Konzorcij v Ljubljani. Tiskarna Josip Pavličič, Kočevje. Odgovorni urednik Josip Pezdur, sedlar.